

ליקומי מוהר"ן

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

אמר שצריכים ללמד אותו הרבה עד שיהיה שגור בעל פה. ואמר
בפרוש שהלמוד בחבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאלה. ואמר
ללמד גם בעיון גדול, כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו ובתורתו
הקדושה והנוראה מאד, עד אין סוף ואין תכלית: (חי"מ שמו)

ליקוטי מוהר"ן ביאור חברותא ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון:

ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות

החלק השני:

ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חרושים.

והשלישי:

היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד. ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה.

ההקדמה:

היא מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה.

ובסופה הקושיות שהתעוררו בזמן הלימוד כדי להקל על הלומד, כידוע שתירוץ בלא שקודמת לו הקושיא המביאה אותו לא עושה רושם כל כך, כמו כשיש קושיא שכואבת ואזי התירוץ מתקבל בשמחה.

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרות כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרוז את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לכד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים. שנדפס מבת תשעח בירושלים.

הערות אפשר להפנות למייל: lezavotlaze@gmail.com

^אהשתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות.

^בעיון חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, ועיון תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שוכח ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה:

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד.

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, כי מאד עמקו מחשבותיו, כי דבריו הם כמעט הנובע והם בחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך בכול פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחתור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו ותפלתו, אכל עצם תורתו ואפלו שיהותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבתי ולא חפרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלימוד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חדושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות:

אמנם מעט בכרסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכו' ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כאות ח' שאין לדרוש לרכים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה:, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חדושו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבזה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין מהרש"א ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור ברית עולם להחיד"א שם. הוסיף בשם ספר לב אריה שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן.

ובזה פי' הרב הנ"ל את הכתוב זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן.

עוד עי"ש בשם ספר רבינו אפרים על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם רבי אליעזר מגרמיזא ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל.

ועיין שפתי כהן למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה.

ועיין בספר מחשבות חרוץ לר' צדוק הכהן אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר קהילות יעקב ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל.

לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חידושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרכים יהזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבדאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועניני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין ספר חסידים שם שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מ' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכויותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציין שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כובד ראש בדבריהם.

לעורך על חשיבות העיון בתורה של רבינו:

עיינ חיי מוהר"ן סימן שמו שאמר שפּוֹב לְקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שְׁעוּרִים לְלַמֵּד סְפָרֵי הַקְדוּשִׁים, שְׁעוּר אֶחָד פְּשוּט לְלַמֵּד בְּמַהֲרָה הַרְבֵּה מְאֹד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שְׂגוּר בְּעַל-פֶּה, וְשְׁעוּר אֶחָד לְלַמֵּד בְּעֵינַי גְּדוּל. כִּי יֵשׁ עִמָּקוֹת גְּדוּל וְנִפְלָא בְּסְפָרָיו. וְעֵינַי בְּמָקוֹם אַחֵר מְזַה מְעַנֵּן עֵצִים הָעִמָּקוֹת הַגְּדוּל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד עַד אֵין סוּף וְאֵין תְּכֵלִית:

ועיין תורה קה תנינא שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין ח"מ סימן תקכא - שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין ביאור הלכותים (תורה נר אות ד) - שהכוונה בעיקר לתורה נר שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהר"ן מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (וכיצד ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פז תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה עי"ש)

ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין תורה עב תנינא שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו.

ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כז שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין ככבי אור (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טז) - שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורותיו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקומי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'), נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מז תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אומר תורה גבוהה הוא מטיל פגם בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר ככבי אור (ששון ושמחה יז) הלוואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומובן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' עי"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקומי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים.

ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמובן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא

ללימוד עיון

בספה"ק

ליקוטי מוהר"ן

קמא

דף קיט:

תורה רעו

תורה אור
תורה ערב
תהלים צה (ז) כי הוא
אליהו ואתנו עם מרעיתו
וצאן ידו היום אם בקלו
תשעע:
תורה רעג
דברי הימים א- כג (יז) ויהי
בני אליעזר ויהי הראש
ולא יהי לאליעזר בני
אחרים ויהי ויהי רבו
למעלה:
תורה ערה
משלי כ (כו) גר יקח נשמת
אדם הפש כל חרדי בן:
תהלים פח (ו) בפתים הפשי
כמו ויללם שכיב קבר אשר
לא יוקרם עוד ויפיה מן:
נגרר:
תורה רעו
דברים עקב ח (טו) הפאכלך
מן במדבר אשר לא ידעו
אבותי למען ענתו וילמעו
נסתף להיטיב באחריתו:

קיטו:

ליקוטי

רעא רעב רעג רעד רעה רעו רעז

מוהר"ן

רחמנא לישזבך, כי היהדות שבהם אינה מנחת אותם ומבלבלת אותם תמיד :

רע שיש מהם "ישכשמגייעין ובאין למה שהתאוו דהיינו לכפירה גמורה חס ושלום, בלי שום ספק אל האמת, אזי תיקף ומיד מתים מן העולם, ואז רואין האמת :

רעה (ע"ז) שכל מצוה ומצוה שעושים, נעשה ממנה נר אחד (פ), וכשנסתלק האדם, אם היא נשמה גדולה שהיא יקרה מאודי"א בעיני השי"ת, אזי נותנין לה להיות מחפש בגנויא דמלכא, שיחפש ויקח לו מה שירצה כבגינוי המלך יתברך, וזהו תכלית כל תענוגי עוה"ב. ולחיפוש צריכין נרות, כמו שאמרו רז"ל (פסחים י ע"ב) שיחפוש בנרות, ולמדו מפסוק (ע"ז) **נר ה' נשמת אדם חופש כל חרדי בטן**, והנרות נעשין מן המצות כנ"ל, בבחי' נר מצוה (משלי ו). ואצל אלו הנרות, מהפשת הנשמה אחר ההסתלקות בגנוי דמלכא, וזה בחי' **במתים הפשי** (ע"ז) כיון שמת אדם נעשה הפשי מן המצות (שבת קנא ע"ב). הפשי היינו בחי' החיפוש שנעשה מן המצות, כי המצות הם נרות שעל ידם החיפוש כנ"ל : אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש בגנוי אביו (ע"ז):

רעז (ע"ז) כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, רק בגין דיתברכון כלהו שתא"י יומין, כמוכא כוהר"ח (יתרו ד' פח) כי מאכילת שבת נשפעין ונתברכין כל ששת הימים, כי עיקר השביעה בשבת, כי סומא אין לו שובע, כמו שלמדו רז"ל (יומא עד ע"ב) מפסוק (ע"ז) **המאכילך מן במדבר למען ענותך וכו'**. ופסיעה גסה נטלת מאור עיניו של אדם ומהדר ל"א בקידושא דבי שמישי (ברכות מג ע"ב) נמצא שעיקר שלימות² מאור עינים הוא בשבת, ועל כן אז השביעה (ע"ז), כי עיקר השביעה על ידי ראיית עינים כנ"ל, וזה (ע"ז) פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים, היינו שבשבת פוסעים שיעה קטנה, שעל ידי זה המאור עינים בשלימות, שעל ידי זה השביעה כנ"ל. וע"כ מה שסועדים בו ג' פעמים הוא רק לברך, דהיינו בגין דיתברכין¹ כל שיתא"י יומין כנ"ל. אבל בשביל שבת עצמו לא היה צריך לאכול כ"כ שלש פעמים (ע"ז), כי בשבת השביעה, רק הוא לברך כנ"ל :

רעז (ע"ז) כשיש מחלוקת על האדם, אין לעמוד עצמו כנגד השונאים, לומר כמו שעושה לי כן אעשה לו כנגדו (ע"ז) כי זה גורם שהשונא יבא למבוקשו, לראות בו ה"ז מה שהוא רוצה לראות בו. רק אדרבא ראוי לדון אותם לכף זכות (ע"ז), ולעשות להם כל המוכות, בחינות ונפשי כעפר לכל תהי' (ע"ז), כמו העפר שהכל דשין עליה (ע"ז), והיא נותנת להם כל המוכות אכילה ושתייה וזהב וכסף

יותר, ומחמת זה מדבר עמו יותר. אך זה תלוי בזה, שזה שיש לו עזות לדבר, הוא מחמת עבודתו שהוא עושה ועובד הרבה את ה'. ומחמת זה יש לו עזות לדבר עם הרב, ומחמת זה שהוא מדבר עמו, על ידי זה עושה ועובד הרבה, על ידי שמתעורר ביותר על ידי שמדבר הרבה עמו, נמצא שזה תלוי בזה, וכן יש כמה דברים בעולם שהם תלויים זה בזה (ע"ז), ואין יודעין מהיכן ההתחלה, כי כל אחד מתחיל מחבירו, כי זה תלוי בזה כנ"ל (ע"ז):

רעב (ע"ז) (תהלים צה) **היום אם בקולו תשמעו** : זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כ"א אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרכותו, צריך שלא יחשוב מיום להבירו כמובא בספרים (ע"ז), וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה, כי כשרוצין ליכנס בעבודת ה', נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לישא משא כבד כזו. אבל כשיחשוב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום, לאמר מחר אתחיל, מחר אתפלא ככוונה ובכח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי (ע"ז). **היום אם בקולו תשמעו**, היום דייקא, והבן (ע"ז):

רעג (ע"ז) שיש בני שמולידים בזה העולם. אבל יש בני עליה גדולים מאד¹, שמולידים נשמות שהם למעלה מהנשמות המתלבשים בבנים הנולדים בעולם (ע"ז). כי כל הנשמות שהם בעולם הם ששים רבוא (ע"ז), ואף שיש יותר, הם רק מהתחלקות הנצוצות. אבל בכלל הם רק ששים רבוא. אבל אלו הנשמות הנ"ל הם למעלה מששים רבוא נשמות שמתלבשים בזה העולם, כי הם אינם ראוין כלל להתלבש בזה העולם, ואפילו כשבאין בזה העולם, הם אינם נחשבים מזה העולם כלל, וזה בחינות בני משה, שכתוב בהם (ע"ז) **ובני רחבי רבו למעלה**, ודרשו רז"ל (ברכות ז). למעלה מששים רבוא, כי הם לא היו נחשבים בכלל הששים רבוא, כי הם היו למעלה מהם כנ"ל (ע"ז):

רעד (ע"ז) שיש רשעים שעובדים ויגיעים כל ימיהם כדי לעקר עצמן מהשם יתברך ומתורתו לגמרי, כי "הנקודה הקדושה של קדושת ישראל שיש עדין² בתוכם, אף על פי שהם רשעים גמורים, היא מבלבלת אותם, ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת הדין הגדול, ומחמת זה אין להם טענוג מהעבירות והתאוות שלהם, על כן הם מתאווים ויגיעים, כדי שייגעו לכפירה גמורה בדעתם חס ושלום, כאופן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנמות אל האמת, אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאוד" מאוד כמה וכמה שנים רחמנא ליצילן

^א כגון תשובה עיין לק"ה ערביט ד' לוי הובא במשיבת נפש לג. ועיין לקוטי תפילות תפלה קרב אות תתפלו. והשתפכות הנפש מאמרים את יב. ומכתבי מוהר"ן סימן ריה.

^ב עיין לק"ה פדיון הבכור ה' לג, הובא במשיבת נפש פג לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ג עיין וזהו ח"ב דף סב. ועל דא לא לבעי ליה לאיניש לבשלא מונא מן יומא ליומא אחרינא, ולא לעכב מיומא ליומא אחרא, דהא הוא דכתיב ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו. ועיין פירוש היעב"ץ על אבות א' יד ועיין ראשית חכמה תשובה פ"א הערה רביעיית הדרכה ג' ה' אין לו תמורה עיין ספר הברית תאמר יב סוף פרק ט. ועיין וזה ויהי רכד סוף ע"א עה"פ אברהם בא בימים.

^ד ללא מבעי מנסו לכתוב ומעלי כו (ז) אל תהגלל ביום מחר כי לא תע מה ילך ויס. אלא שאפי"ו את חסד הוא עולם אחר לגמרי. ומלך אל תהגלל ליום מחר עיין ראשית חכמה שער הקדושה פ"ד (ד"ה ובענין נדרים) ורמז בפסוק לשלמי נדלי יום יום, ועיין חובות הלבושות שער בטמון סוף פרק ה. וערבי נלך כדלשון לרוב כג ד"ה ולענינו יאמר.

^ה לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ו מתרצו - מאוד

^ז עיין חיי מוהר"ן סימן יד שע"כ עבר על זרע רבינו מה שעבר עיין שער הגלגולים הקדמה יז והקדמה יא (ובני אהרן שם אות ח) וסוף הקדמה יז וריש הקדמה לא

^ח דברי הימים א- כג יז

^ט עיין אצרות חיים שער רחל ולאח פ"ו ד"ה וענין משה. ושער הפסוקים פרשת עקב ד"ה ויראה ה' אלי, ובע"פ שער לח פ"ו.

^י לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{יא} בתרלד- התיקיה

^{יב} מתרלד - עדיין

^{יג} בתקפא לא בורו ורואה - תענוג

^{יד} מתרצו - מאד מאד

^{טו} גם בתרלד- שבשמגנין, מתרלד - כשמגנין

^{טז} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיחות הר"ן סימן קלד שיחה השויבת לכאן.

^{יז} **עיין זוהר תרומה דף קסו.** [עה"פ נר מצוה במשלי ו כג]

^{יח} מתרצו - מאד

^{יט} מתרצו - מנוני

^כ משלי כ' כז

^{כא} תהלים פח ו'

^{כב} עיין תורה ה' תנינא אות טו

^{כג} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{כד} בדפ"ר - לוי, בתרלד - לוי (ובולבו השמטות ציין שצ"ל ל"י), בתרלד - ל"י, ומתרצו - ל"י,

^{כה} גם בתרלד- שלימות, ומתרלד - שלימות

^{כו} ועל כן אכילת שבת אינה כשצ"ל שביעה כי הכניעה הוא בשבת וא"ל לאכילה ויש לישב מפלג"ה בילה טז. שנשמה יורדה לשנת היא אשכול וזאתה ואין נפשו קלה עליו. וכן מתורה קשה שאכילה הוא רק כשצ"ל היום.

^{כז} מתרצו - כי השביעה (ותיבת עיקר נוחק)

^{יב} לשון הומר כל מקדש שמזמרים בליל שבת. ועיין לעיל תורה רכו.

^{יג} בדפ"ר ותרלד - דיתברכי, בתרלד - לא בורו, ומתרצו - דיתברכון

^{יד} מתרצו - שתא

^{טו} עיין לעיל תורה קכה

^{טז} תורה זו נאמרה בשמיני עצרת בשבת תקסח (ח"מ נט) ועיין ימי מוהר"ן ח"א סעף כו ד"ה אח"כ נסעתי למאהלוב

^{יז} עיין ויקרא יט יא לא תקום ולא תטור. ואפילו במחשבה אסרה תורה (חזקוני שם). ועיין פרש"י וביומא כג. ועיין לעיל תורה רנא

^{יח} אבות א' ו'

^{יט} בקשה שנוהגים לבקש אחרי תפלת עמידה מקורה בברכות יז.

^כ ערבין נד. ולעיל תורה ו תחילת ביאור מאמר רבב"ח

מאמר אכילת שבת

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בוזוהר יתרו פת. מבואר שאכילת שבת היא רק כדי שיתברכו ששת ימי החול, ורבנו בתורה זו מבאר מדוע ששת ימי החול צריכים להתברך מהשבת, שעל כן תיקנו עוד סעודה בשבת. ומבאר כי ששת ימי החול מצד מהותם הם ריצה ומילוי חסרונו בהבלי עוה"ז הפוגמים בהסתכלות אל ה' תמיד, ועל כן כל מילוי שממלא חסרונו הוא כממלא חסרון בעוד חסרון, על כן הוא תמיד בצמאון והרגשת חסרון. אבל שבת מנוחה כל מלאכתו כעשויה, ע"ז חוזר בה מאור העינים שנחסר לנו בימי החול. ומתבטל הצמאון הרוחני הנ"ל, כי השובע הוא ע"י הסתכלות אל ה' תמיד בחי' בטחון שהוא שלימות האמונה המבטל כל דאגה וחסרון וצמאון רוחני, על כן אכילת שבת ע"י שהיא בחי' הסתכלות כנ"ל, יש בה שובע רוחני, ואכילה כזו היא יחוד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים שעל ידה מתברכים הששת ימים.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

אין

קושיות

- אכילת שבת אינה בשביל שביעה, צ"ע גם אכילת חול אינה לשביעה, אלא לחיזוק הגוף לעבודת ה', ולבריאות מבאר הרמב"ם שטוב לגמור סעודתו קודם שנעשה שבע. וצ"ע מצד הברכה שהיא ואכלת ושבעת וקודם שביעה אין חיוב דאורייתא אלא דרבנן.
- צ"ע כיון שהאכילה היא רק לברך את ששת הימים, האם הכוונה שהאכילה היא גם לא לעונג שבת?
- בוזוהר יתרו פח שמציין כאן מוהרנ"ת ללמוד כיצד מתברכין הששה ימים מאכילת שבת כתוב – בְּעֵי לְאִתְעַנְנָא בְּהַאי יוֹמָא, וְלִמְיָכֵל תְּלַת סְעוּדָתֵי בְּשַׁבְּתָא, בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח שְׂבָעָא וְעֵנוּגָא בְּהַאי יוֹמָא בְּעֵלְמָא. מבואר בזה שהשובע הוא ע"י האכילה, וצ"ע שרבנו אומר שאכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, אלא כדי שיתברכו ששת ימי החול. כי בשבת כבר יש שביעה מצד מאור העינים שחוזר בה. נראה כוונת הזוהר שהעונג שבת הוא לא תכלית (ובודאי לא עונג האדם אלא עונג השבת כמובא) אלא הוא חלק מאופן התיקון שנעשה ע"י אכילת שבת שכשהיא בהרגשת שובע ושמחה ועונג אזי היא הפך גמור לצמאון של ימי החול, ואזי ההסתכלות בשלימות והאכילה היא יחוד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים, שעל ידה מתברכים הששת ימים.
- עיקר השביעה בשבת, צ"ע מרש"י בביצה טז. שהנשמה יתירה היא שאוכל ואין נפשו קצה. אין הכוונה שהנשמה גורמת לרעב, אלא אדרבה כיון שהשבת גורמת לשובע, באה הנשמה יתירה וגורמת שאעפ"כ יוכל לאכול כדי לברך את ששת ימי החול, ולא יהיה קץ במאכלו.
- באיזה קידוש חוזרת הראיה בתפילה או על הכוס, ומה מחזיר את הראייה האם הזמן גורם או הברכה או הכוס או ההסתכלות ביין, ואם גם המאור עינים הרוחני תלוי בזה? עיין ריטב"א שבת שמאור העינים חוזר ע"י היין של קדוש, בהסתכלות או שתייה.
- פסיעה גסה נוטלת מאור עינים – צ"ע מה הקשר לסומא אינו שבע? הקשר הוא רק לעניין ראייה רוחנית לפי ביאור רבנו שעיקר הכוונה לעניין ההסתכלות רק על ה', דהיינו הבטחון המבואר בתורה ע"י דהיינו הסתכלות שמבטלת צמאון רוחני כמבואר שם. ומאור עינים כזה תלוי בפסיעה קטנה דהיינו שבת שכל לאכתו כעשויה ואין רץ למלא חסרונו.

א יא עד יג שבט תשפ"ד ירושלים

ב שני לחות הברית להשל"ה הקדוש – מסכת שבת נר מצוה אות לו – וְאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ יְיָ לְ (שבת קיח ב) כָּל הַמְעַנְג אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא אִמְרוּ כָּל הַמְעַנְג בַּשַּׁבָּת, כִּי הָאָדָם לֹא יִהְיֶה כְּנִתּוֹ עַל עֲצָמוֹ לְעַנְג, רַק יַעֲשֶׂה הָעֲנָג בְּשִׁבְלֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. זֶהוּ וְקָרְאֵת לְשַׁבָּת עֲנָג (ישעיה נח, יג) שְׂתַקְרָא לְהַשַּׁבָּת עֲנָג. כְּעֵנִין מִי שְׂמֵמִין אֶרְחָם חֲשׂוֹב וְגָדוֹל, שְׂעוֹשֶׂה סְעוּדָה לְכַבּוֹדוֹ, וְכֵלֵא אֶרְחָם הָיָה קֶשֶׁה עָלָיו הַהוֹצֵאָה וְהַתְעַנּוּג.

- ז. הסומא אינו שבע האם גם למחצה לשליש ולרביע, כגון עיור צבעים או שראיתו חלשה (כגון קאטראקט) או שצריך משקפים (שעי"ז הראייה כפולה ורואה מטושטש) האם גם הוא רעב, או כיון שעכ"פ רואה קצת הוא שבע. נראה שלשבע גשמי החילוק קטן, אבל לשבע רוחני המבואר כאן החילוק גדול מאד.
- ח. בימי החול אנו כמו סומא, ובשבת חוזרת הראייה – צ"ע הרי בחוש רואים שאינו כן אלא מעט דמעט שלא ניכר. וצ"ע אם אע"פ שלא רואים זה פועל בהעלם או שפועל רק אצל מי שבאמת זוכה בשבת לראייה ושובע ממש. ראיתי בגליון דברי תורה של החלבן זצ"ל על פסח שכתב לבאר טעם שאע"פ שיש בא' דפסח אורות עצומים מדוע לא מרגישים כלום, וביאר שהאור עצמו הוא בבחי' מעל הזמן, וההרגשה שלנו בו היא תחת הזמן, ובאמת מצד הנשמה שלנו שהיא מעל הזמן אנו מקבלים את כל האורות הנפלאים בכל זמן כגון שבת ויו"ט, ובנשמה זה נעשה קניין, אבל כדי שנגיש זאת זה צריך שהן ירדו לבחי' תחת הזמן, ותחת הזמן כל דבר נמשך זמן, לכן לוקח זמן שעד שמרגישים.
- ט. פסיעה גסה נוטלת וכו' ומהדרא ליה בקדושא דבי שמי – הלשון נוטלת ומהדרא משמע שהמציאות שלנו היא שבת, ובימי החול המאור עינים נחסר ובשבת חזור, וצ"ע בשלמא בגשמיות ניחא שבכל פסיעה נחסר קצת ראייה אבל ברוחניות לפי ביאור רבנו צ"ע שתחילת המציאות שלנו היא בחי' שבת דהיינו ראייה מתוקנת? ולהפך מצינו במשנה אבות פ"ד מ"ב בן עזאי אומר, הו"י רץ למצוה קלה (בבבמורה). ובזרח מן העברה. משמע שהמציאות שלנו בתחילה היא בעבירה.
- י. אם סומא הכוונה לעניין הסתכלות בעיני השכל לה' ית', מה הקשר לאכילה? צ"ל שלכך את הששה ימים ע"י אכילת שבת, צריך לראייה טובה דהיינו אכילה שהיא בחי' יחוד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים, כמבואר בתחילת תורה סב.
- יא. אכילת שבת רק כדי לברך את הששה ימים, צ"ע מתורה קכה שאכילת שבת רק בשביל היום, ולא לדבר אחר? התירוץ פשוט שהכוונה שם שהאכילה היא לא בגלל רעב אלא שמצד עצמה יש בה תיקון גדול וכמבואר כאן שהיא כדי לברך את הששת ימים, ודייקא בגלל שהיא אכילה של שובע רוחני על יד המתברכין הששה ימים
- יב. צ"ע מה היא פסיעה גסה? ומדוע דווקא לת"ח הזהירה הגמרא? ואיך יתכן לפרש שהכוונה שרץ כדרך המשוגעים? כמו שפירש הלחם משנה ברמב"ם (דעות ה' ה') עי"ש/י. לפי רבנו מתיישב נפלא כי נראה כוונתו למה שאדם בימי החול רץ למלא חסרונותיו ועליו אמרו בזוהר שטו העם ולקטו בשטותא, דהיינו שאלה שרצים לפרנסתם הם שוטים והיינו שרצים כמשוגעים.
- יג. בגמ' לא יפסע פסיעה גסה היא הזהרה לת"ח, וכיון שמקיים ההזהרה הזו, לא מתמעט מאור עיניו, צ"ע האם כוונת רבנו שיש לו שביעה ואכילתו של בחול כמו אכילתו בשבת? נראה פשוט שהדוגמא שמביא מסומא אינו שובע אינה כפשוטו אלא מצד המהות של חול ביחס לשבת שימי החול הם בחי' ריצה אחר הפרנסה ומצד המהות שלהם הם בחי' של פסיעה גסה וחסרון מאור העינים, ושבת מצד מהותה היא בחי' פסיעה קטנה וחזור בה מאור העינים. ולפ"ז גם מי שמקפיד מאד שלא לפסוע פסיעה גסה בימי החול לא יזכה לשובע שרבנו מדבר עליו כאן. אבל באמת נראה שיש בחי' כזו גם לפי רבנו כאן דהיינו צדיק גדול שנקרא שבת כי גם בחול כבר יש לו ניחא מיעה"ר וזוכה להסתכלות ובטחון ומופקע מכל צמאון רוחני כי לא מחפש מילוי גשמי כלל. וצדיק כזה באמת גם בימי החול אכילתו כאכילת שבת. וכמבואר בתורה ס"ב שאכילתו בחי' יחוד קב"ה אפין באפין. אבל ענין שאכילתו בחול ממנה יתברכו ששת ימי החול נראה שגם הזמן גורם ורק האכילה של שבת ממש גורמת וצ"ע.
- יד. צ"ע בתורה קכה כשאמר רבינו שצריך לאכול בשביל היום ולא בשביל אתמול או מחר הבין מוהרנ"ת שלא צריך להרבות באכילה. מדוע כשמע תורה זו שהאכילה אינה בשביל שביעה, לא הבין שא"צ להרבות באכילה, הרי כאן עוד יותר משמע כן כי אומר שהאכילה לא בשביל שביעה?

הקדמה

בכמה תורות מדבר רבנו על אכילת שבת שהיא כולה קודש כולה אלוקות וצריך להרבות באכילה, לענג את השבת, את השבת דייקא, ראה תורה נ"ז ותורה קכ"ה ורע"ז וי"ז תנינא.

בזוהר יתרו פח. מבואר שאכילת שבת היא כדי שיתברכו ששת ימי החול הבאים, וזו בזוהר שם מבואר תחילה בבירייתא שהברכה הזו נעשית ע"י שביליל שבת השלחן מוכן לסעודה ורבי יצחק אמר שהברכה היא ע"י

¹ דף על דף – הגאון בעל קרני ראם מיאס זצ"ל הביא (בדבריו שנדפסו בקובץ כרם שלמה שנה יג קו' ז ע' יא – ב) את דברי הלחם משנה (פ"ה דדעות ה"ח) הכותב, דמקור דברי הרמב"ם הכותב (שם) על ת"ח: ולא ירוץ ברשות הרבים כמנהג משוגעים, הוא בגמ' כאן, וסיים בלח"מ שם: אלא שבגמרא לא נתנו טעמו של רבינו, אלא מפני שנוטל מאור עיניו של אדם ע"כ. וכתב הגאון בעל קרני ראם: ולא ראה מקורו, שמקורו בבבא קמא (דף לב) שנים שהיו מהלכין ברה"ר אחד רץ ואחד מהלך וכו' שניהם פטורים, ואמרינן מתני' דלא כאיסי בן יהודה, דתניא איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משונה וכו' אמר ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה עיין שם, והעתיקו רבינו בפרק ו' מהל' חובל ומזיק, שנים שהיו מהלכין ברה"ר זה הרץ חייב מפני שהוא משונה עיין שם, ומש"ה דקדק רבינו דלא ירוץ ברה"ר כמנהג משוגעים, דכיון דרץ ברבים הוא משונה, איך זה מנהג לת"ח לנהוג כן וז"ב ע"כ.

² ראה אור החיים עה"פ כי ששת ימים עשה ה', שמבאר שבאמת רק מכח השבת נבראים עוד ששה ימים. זה לשונו – שמות פרק כ פסוק יא – עוד ירצה, על זה הדרך כי ששת ימים עשה ה' וגו', פירוש כי לא עשה בתכונת בריאתם שיעמדו אלא ששת ימים, ומעתה יצטרך ה' לחדש הבריאה בכל יום ראשון, ובאמצעות נפש העולם שהוא השבת שברא ה', נח מהתמדת המלאכה, וכאומרם ז"ל שהיה העולם רופף ורועד ובבא שבת עמד בקיומו, והוא אומרו וינח ביום השביעי, ויום זה מעמיד העולם עוד ששת ימים, ובכל יום ששי לערב שכלתה תכונת העולם, יבא שבת ויקיים העולם עוד ששת ימים אחרים, וכן על זה הדרך, ועיין פרשת בראשית (ב ג):

שמסדר שלחנו גם בבקר ובמנחה. ורבי יהודה אמר שהברכה היא ע"י אכילת שבת בג' סעודות בלילה בבקר ובמנחה. משמע שכל אחד מוסיף על חבירו, דהיינו שהתיקון נעשה כבר בהכנת השלחן לסעודה אבל בשלימות יותר נעשה ע"י שמוסיף לסדרו גם בבקר ומנחה ועוד יותר ע"י עצם אכילת הג' סעודות.

רבנו מבאר כאן באיזה אופן האכילה באמת מאירה ברכה לששת ימי החול. ומבאר שזו אכילה שכל כוונתו רק כדי לברך את ששת ימי החול, ולא כוונה אחרת, ועוד דווקא אכילה שהיא בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד, ומבאר שהשבת ע"י שאין בה שום טרדות ושום חטרונות, כי האדם מרגיש כמו שכל מלאכתו עשויה, ושמח בחלקו, נמצא שמצד מהותה היא בחי' פסיעה קטנה, הפך מה שאמרו חז"ל פסיעה גסה נוטלת מאור עיניו של אדם, ועיקר הכוונה לראייה שכלית שמתחזקת בשבת, ואפשר לקיים שויתי ה' לנגדי בראייה ברורה, וראייה כזו היא בחי' הסתכלות בחי' בטחון המבואר בתורה עו, שמבטל כל צמאון, וזה הכוונה שעיקר השביעה היא בשבת, אין הכוונה שאין תיאבון לאכול, אלא הכוונה לשביעה רוחנית, הפך הצמאון הרוחני שיש בימי החול, כיון שהם בחי' סומא, בחי' פסיעה גסה, ע"י שאדם טרוד בפרנסתו ומילוי חטרונותיו ורץ אחר הבלי עוה"ז (כמשוגע) ו"ו בחי' הכתוב "שטו העם ולקטו" ואמרו בזהר בשטותא ו'. ובשבת ע"י ההסתכלות כנ"ל אזי האכילה היא בחי' פנים בפנים בחי' יחוד קב"ה שכינתיה שעל יד המתברכים ששת הימים שאחרי שבת.

עד כאן ההקדמה

תורה רעו [א]

דע כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, וכמבואר בתורה קכה שצריך לאכול רק בשביל היום, לא בשביל שרעב מאתמול ולא כדי שלא יהיה רעב מחר, אלא רק כדי שע"י אכילת שבת יתברכו ששת ימי החול שאחרי שבת, וכלשון הזהר בגין דיתברכון כלהו שתא"י יומין, כמובא בזהר"ט (יתרו ד' פח) ו' כי מאכילת שבת נשפעין ונתברכין כל ששת הימים, שם בזהר מבואר שיום השבת ממנו

^ה ראה לעיל בקושיות פירוש הלחם משנה לרמב"ם

^א ראה תורה קיט – וְשֶׁבֶת הִיא בְּחִינֹת דַּעַת, בִּי כֹל יְמוֹת הַחֹל כְּתִיב (בְּמִדְבָר י"א): "שְׁטוּ הָעַם וְלָקְטוּ" בְּשִׁטּוֹתָא, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּזִהַר (בְּשִׁלַח דף ט"ג), אָבֵל בְּשֶׁבֶת נִמְשָׁךְ הַדַּעַת לְכָל אֶחָד.

^א לא ידוע מתי הוכן נאמרה תורה זו

^ה בדפוס – כלהו שיתא, בתרלוז - כלהו שיתא, בתרלוז - כלהו שיתא, ותוצו - כלהו שיתא

^ב בתרלוז - בזהר

^א וזהר יתרו דף פח. – זְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת לְקַדְּשׁוֹ כִּי לִפְרֹשׁ פִּסּוּק זֶה, רַבִּי יִצְחָק אָמַר הַקְּדִים וְאִמְרוּ כְּתִיב בְּשֶׁבֶת בְּרֵאשִׁית וְיִבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הִרִי שֶׁבִשְׁבֶּת יֵשׁ בְּרֵכָה מִיּוֹחֶדֶת בְּעוֹלָם, וְכְתִיב בְּפֶנֶךָ שֶׁשֶׁת יָמִים תִּלְקַטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת לֹא יִהְיֶה בּוֹ פִּי שֶׁלֹּא יֵרֵד הַמֶּן בְּשֶׁבֶת, וְקִשָּׁה בְּיַוֵּן דְּלֹא מִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ מְזוּזִי כִּיּוֹן שֶׁבִשְׁבֶּת לֹא נִמְצָא בּוֹ מְזוּנֹת כִּשְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר כִּי לֹא יֵרֵד הַמֶּן בְּשֶׁבֶת, יִהְיֶה מְאִיזָה טַעַם שִׁיחִיה, עַל כֹּל פְּנִים מוֹכַרֵּחַ שְׁאִין בְּרֵכָת הַיּוֹם בְּמִזְנוּת, כִּי אֵילּוּ הִיתָה הַבְּרָכָה לְצוּרֵךְ מִזּוֹן בְּנֵי אָדָם וְדָאִי הִיָּה יוֹרֵד הַמֶּן בְּשֶׁבֶת, אִם כֵּן צָרִיךְ לִדְעַת מַה בְּרֵכָתָא אֲשֶׁתַּכַּח בֵּיהּ מַה הִיא הַבְּרָכָה שֶׁנִּמְצָאת בּוֹ שְׁעִלֶיהָ נִאֲמַר וְיִבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי.

ואמרו אלא הכי תאנא אלא כך למטו, כי כל ברכאן דלעילא ותאן ביומא שביעאה תליין כל הצרכות של מעלה ושל מטה תלויות ביום השביעי, ותאנא אלא הכי תאנא אלא כי הוה מלאך מנא ביומא שביעאה למה לא נמלא מן ביום השביעי, משום דהוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין לפי שיום ההוא שהוא השבת מתברכים ממנו כל ששה ימים העליונים, שהם שש ספירות עליונות חסד גבורה תפארת נח הוד יסוד של ז"ל, כי יום השבת פורקן צדיקה שבה מקור כל הצרכות לכן מתברכים על ידי הוג' נה"י ז"ל העומדים תחתיה, וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא וכל אחד ואחד מאלו הששה ימים עתה מזונו למטה בעולם הזה כל חד ביומיו כל אחד ביומו שהוא שולט בו מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה מאותה הצרכה שכל אחד מהם מתברך ביום השביעי, ר"ל כי החסד השולט ביום הראשון משפיע רב חסד במלכות מהשפע שקבל ביום השבת מהצדיקה, וכן הגבורה השולטת ביום ב', עד היסוד השולט ביום הששי גם הוא משפיע שפע במלכות ממה שקבל מהצדיקה, והמלכות מחלקת את שפע המזון אל התחתונים, ולכן לא ירד המזון בשבת כי אז חוזרים העלולים שהם ה"ק אל עילתם שהיא הצדיקה לחזור וליתול שפע חסד, ובזמן שמקבלים אינם משפיעים, וזהו מה שלמדנו שמש"כ ויבדק אלהים את יום השביעי, פירושן שכל צרכאן דלעילא ותתא ציומא שביעאה תליין, לפי שיום השביעי שהוא הצדיקה הוא מקור הצרכות לכן זו תלויות כל הצרכות הרלויות לעליונים ולתחתונים. (רמ"ג ומפ"ש)

אי נמי מה שאמר שמום השבת מתברכים כל ששה ימים העליונים, הענין הוא כי ביום השבת העולם נזון בשפע רוחני ע"י השכינה בהיותה מלובשת בלבושין דכריאה שהם נקראים לבושי שבת ויום טוב של השכינה, ושם עדיין השפע רוחני, לכן אין שפע גשמי בשבת אלא שפע רוחני שהוא מזון הנפשיות, ובימי החול העולם נזון ע"י מלאך מט"ט שהוא שר היצירה השולט בששת ימי החול, ושפע הגשמי יורד בלבוש היצירה הקרוב אל העשיה, וכל ששת ימים של מט"ט וינהיב בשבת מהשכינה מזון רוחני, ועל יום מתעבה ומתגשש השפע כדי להשפיע לתחתונים איש איש ציומו שפע גשמי. (רמ"ק)

ובג' ק"ך ולפי שכל הברכות נשפעות ביום השבת, לכן מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא מי שהוא במדרגה של אמונה, (והם בני ישראל הקושים שנשמתם מעולם האלילות הנקרא מהימנותא שפירושו "אמונה" לפי שכל אמונתו ועבודתו הוא לאין סוף ב"ה המתגלה בעשר ספירות דאלילות), בעי לסדרא פתורא ולא תקנא סעודתא בליילא דשבתא צריך לסדר שלחן ולהכין סעודה בליל שבת, בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין כדי שיתברך שלחנו כל ששת הימים על ידי סעודה זו, דהא ביהוה זמנא אודמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא כי בזמן ההוא מזדמנת שפע ברכה כדי שיתברכו כל ששת ימי השבוע על ידי שפע זה, ועל ידי שאדם מסדר שלחן לכבוד סעודת ליל שבת מתברך שלחנו לכל ימי השבוע, וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא וברכה לא נמצאת בשלחן ריק, ועל ק"ך בעי לסדרא פתוריה בליילא דשבתא בנהמי ובמזוניה ולכן צריך לסדר שלחנו בליל שבת בלחם ומזון כדי שתחול הברכה על שלחן מלא לצורך ששת ימי השבת דוגמת שולחן של לחם הפנים שבעריכתו לבר השפיע הברכות, וכיון שנכנסת השבת ובאה מנוחה ושלחנו ערוך, הרי נתברכו מזונותיו לכל ימי השבוע ושוב אין צריך לערוך השולחן לשאר סעודות היום.

רבי יצחק אמר מוסיף על דברי הברייתא כי לא די שצריך לסדר שלחנו בליל שבת, אלא אפילו ביומא דשבתא נמי אפילו ביום השבת גם כן ראוי שיהיה שלחנו ערוך ומסודר בלחם ומזון, כי אפילו שקבלנו בלילה מברכות המזדמנות בלילה דרך המלכות על ידי שלחן הערוך, עוד צריך שנקבל מברכת יום השבת שהיא

מתברכים כל ששה ימים העליונים, שהם שש ספירות עליונות: חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד של ז"א, כי יום השבת שורשו בבניה, שהיא מקור כל הברכות, לכן מתברכים על ידה שש ספירות הנ"ל, (חג"ת נה"י דז"א) העומדים תחתיה, וכל אחד ואחד מאלו הששה ימים נותן מזונו למטה בעולם הזה, כל אחד ביומו שהוא שולט בו, מאותה הברכה שכל אחד מהם מתברך ביום השביעי, רוצה לומר כי החסד השולט ביום הראשון משפיע רב חסד במלכות מהשפע שקבל ביום השבת מהבניה, וכן הגבורה השולטת ביום ב' וכו' עד היסוד השולט ביום הששי גם הוא משפיע שפע במלכות ממה שקבל מהבניה, והמלכות מחלקת את שפע המזון אל התחתונים, (לששת הימים התחתונים). ולכן לא ירד המן בשבת, כי אז חוזרים העלולים שהם השש קצוות (שש ספירות) אל עילתם שהיא הבניה, לחזור וליטול שפע חדש, ובזמן שמקבלים אינם משפיעים. (ביאור הוזהר עפ"י מתוק מדבש)

ואומר רבנו הטעם שימי החול צריכים לברכה משבת, כי עיקר השביעה היא בשבת, (כוונת רבנו לשביעה רוחנית כפי שיתבאר לקמן, ומביא לזה ראייה משביעה גשמית) כי בימי החול אין שביעה, כי בחול

ברכה יותר עליונה. רבי יהודה אמר הוסיף ואמר שברכות של שבת אינן תלויות בסידור השלחן לבר אלא תלויות באכילה ממש, לכן בעי לאתענגא בהאי יומא צריכים להתענג בזה היום, ולמיכל תלת סעודתי בשבתא ולאכול שלש סעודות בשבת, כמו שכתוב וקראת לשבת עונג, בגין דישתכח שבעא וענגא בהאי יומא בעלמא כדי שימצא בזה היום שובע ועונג בעולם, ומיום השבת ישפיע שפע ושובע לכל ששת ימי השבוע כפי מה שיאכל ויתענג בשבת לכבוד השבת כי כפי עינוגו בעולם הזה כן ישפיעו עליו שפע ברכה מלמעלה.

רבי אפא אמר הטעם לרדף להתענג בזה היום ולאכול שלש סעודות הוא כדי לאדווגא (ה"ג נה"י) באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא להתחזק באלו הימים של מעלה שמתברכים מיום השבת שהם הז' לאלילות סוד ז' ספירות התחתונות חג"ת נה"מ המקבלים שפע מהבניה ע"י סעודות שבת, ומפסי סדר המשכת השפע, והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין ויום הזה שהוא הבינה ממלאת את ראשו של ז"א במוחין דחכ"ד משלח דנחית מעתיקא קדישא דכלא מטל שהוא סוד השפע היוצר ממוחא סתימאה דעתיקא קדישא הסתום ונעלם מכל הגהה אל הבינה, ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין וז"ל מטיל ומשפיע את השפע להשיגה הגקראת חקל תפוחין קדישין תלת זמני מחד עייל שבתא שלש פעמים בשלש סעודות מעת כניסת השבת, בגין דיתברכון פלהו פחדא כדי שיתברכו כל הז"ת יחד מהשפע היוצר לך הבינה, ועי"ז נמשך שפע לכל ימי השבוע.

סוד ענין זה מובאר בשעה"כ דף ע"ו ט"ז, וז"ל והענין הוא כי בקבלת שבת בשדה שקבלה המלכות הארת הנה"י דז"א במוחין דילה אז היא נקראת חקל, ואח"כ בויכחו הג' שאחר העמיתה היא מקבלת הארת ג' אמנעיות חג"ת דז"א בג' מוחין שלה, ואז היא נקראת חקל תפוחין בסוד ג' אבות הנקראים תפוחין, ובקידוש בויכחו הג' היא מקבלת הארת בג' מוחין שלה גם מג"ר חכ"ד דז"א, ואז היא נקראת באמת חקל תפוחין קדישין בסוד ג' מוחין דז"א הנקראים קודש, והם המאורים בג' מוחין דילה.

ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמנין אלין ועל כן כריך האדם להתענג שלש פעמים אלו, דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא כי כמה שאלם מתענג בשלש סעודות בזה תלוי המשכת השפע של מעלה מאור א"ס ב"ה בעתיקא קדישא שהוא א"ל, ובזעיר אנפין המקבל השפע מא"ל, ובחקלא דתפוחין שהוא המלכות המקבלת השפע מז"א, לכן כריך האדם להתענג בשלש סעודות של שבת כי בהיותו מתענג מהעורר עונג העליון להמשיך שפע מאור א"ס ב"ה ע"י א"ל וז"ל ומלכות.

ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו וצריך האדם להתענג בהם ולשמוח בהם בשלש סעודות של שבת, ומאן דגרע סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ומי שגורע ומחסר איזו סעודה מהם מראה שיש פגם למעלה, כי הוא הגורם שיהיה חסר השפע למעלה בפרצופי האצילות, ועונשיו דההוא בר נש סגי ועונשו של אדם זה הוא מרובה, בגינין קף בעי לסדרא פתוריה תלת זמנין מחד עייל שבתא לכן צריך האדם לסדר שלחנו לכבוד סעודות שבת מעת כניסת השבת שלש פעמים, (לכאפוקי ממאן דסבייל ליה שיש חיוב שלש סעודות זיוס חוץ מסעודת ליל שבת), ולא ישתכח פתוריה ריקניא ולא ימצא שלחנו ריק, כדי שיהיה שלחנו כלי לקבל הברכות, ותשרי ברכתא עליה פל שאר יומי דשבתא ותשרה הברכה עליו כל שאר ימי השבת, מכח השפע שנשפיע עליו בשבת, ובהאי מלה ובקיום שלש סעודות בשבת, אחזי ותלי מהימנותא לעילא מראה ומעורר האדם שבהם תלויה כל המשכת השפע מא"ס ב"ה לצורך תיקון האצילות.

רבי שמעון אמר, האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא זה האדם שהשלים שלש סעודות בשבת, קלא נפיק ומברוא עליה קול כרוח יולא מן השמים ומכריז עליו פסוק זה אז תתענג על יהוה ופירשו ר' שמעון דא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין זו היא סעודה אחת כנגד א"ל שהוא מקודש יותר מאז"ל הנקראים קדושים, ומש"כ והרבבתיך על במתי ארץ פירשו דא סעודתא תניינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין זו היא סעודה ב' כנגד המלכות הנקראת ארץ, ונקראת חקל תפוחין קדישין כנ"ל, ומש"כ והאכלתיך בחלת יעקב אביך פירשו דא הוא שלימו דאשתיים בזעיר אנפין זו היא שלימות השפע ששלים בז"א מעתיקא קדישא המתגלה בעת מנחת שבת, שהוא נקרא נחלת יעקב היינו הנחלה שז"א הנקרא יעקב מקבל מעתיקא לקבליה (ה"ג נה"י) בעי לאשלמא סעודתיה כנגדו כריך האדם להשלים סעודתו השלישית כדי לקבל שפע מפה דעתיקא כמו שז"א מקבל אז.

ונחזור ונבאר כי מש"כ אז תתענג על יהוה שבת קול מכזת כנגד סעודת עתיקא קדישא, היא סעודת היום כמו שר"ש מפסיק בע"ב, ור"ל אז בעת שתקיים סעודה זו תזכה לקבל עונג מעתיקא קדישא שהוא למעלה מז"א הנקרא יהוה, ומש"כ והרבבתיך על במתי ארץ שבת קול מכזת כנגד סעודת חקל תפוחין קדישין היא סעודת הלילה, ור"ל כשתקיים סעודה זו אז תרכיב אותך על גבי המלכות לקבל שפע מהשפע שהיא מקבלת מז"א, ומש"כ והאכלתיך בחלת יעקב אביך שבת קול מכזת כנגד סעודה זעיר אנפין היא סעודת המנחה, ור"ל כשתקיים סעודה זו אז תאכלתך מאותה נחלה שז"א הנקרא יעקב מקבל מעתיקא קדישא כי בשעה זו עולה ז"א בויקחא דעתיקא בזול העליון ששם הוא מקום הפה דעתיקא ומשם אוכל ז"א בסעודה זו, ומשפע השפע מיוחד זה לנו לזכר סעודה זו, והוא פי' הפסוק והאכלתך נחלת יעקב, שתקבל אותו השפע שז"א מקבל.

מה שכתוב אז תתענג על ה' לפני והרכבתיך על במתי ארץ שלא כסדר הסעודות, סוד הענין הוא כי גם בסעודה הלילה המלכות מקבלת שפע מעתיקא קדישא כמו שפירש ר' אבא לעיל, אלא שאין השפע מגיע אלינו ואנחנו מקבלים השפע מעל במתי ארץ לזה, ולכן סעודה זו היא כנגד והרכבתיך על במתי ארץ בערכינו, כי אין לנו מקבלים השפע כי אם מעל במתי ארץ בסעודה הראשונה עד בואה של סעודה השנייה שהיא סעודת עתיקא קדישא, שאז גם לנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש, ולכן נזכר בכתוב אז תתענג על יהוה ולא אמר אנענג על יהוה כמו שאמר והרכבתיך על במתי ארץ, אלא אמר תתענג כנגד המלכות שהיא עומה תקבל עונג מעתיקא קדישא בסעודה הראשונה ולכן נזכר קודם להרכבתיך, וקאי נמי עלינו בסעודה שניה שאז לנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש, ואין דברי ר"ש סותרים כלל את דברי ר' אבא, כי ר' אבא מדבר משפע הנמשך מעתיקא דרך ז"א למלכות בכל השלש סעודות, וגם ר"ש מודה לזה שכל סעודה כריך שיקדים שפע עתיקא, אלא שהוא מדבר משפע הנמשך "אלינו" בג' סעודות ועל זה אמר כי בסעודה הלילה לנו מקבלים שפע ממלכות, בסעודה היום לנו מקבלים שפע מעתיקא, ובסעודה המנחה לנו מקבלים שפע מז"א, אבל בכל ג' סעודות נמשך השפע מעתיקא דרך ז"א למלכות. (ש' מארשב"י ומ"מ בשם הרמ"ו)

ובעי לאתענגא בכלהו סעודתי ולמחדי בכל חד וחד מנייהו וריך להתענג בכל הסעודות ולשמוח בכל אחת ואחת מהם בפטרות, משום דאיהו מהימנותא שלימתא לפי שהשבת היא סוד אמונה השלימה היינו תיקון כל האצילות, ובגין קף שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחסד זה שבת חסד ויקר יותר מכל שאר זמנים והגוי, משום דכלא ביה אשתכח משום שכל פרטפי האצילות נמלאים זו להאיר הארתם בשלש סעודות, (היינו ג' פרטפיים הנאמרים באצילות שהם עתיק א"ל ומלכות, כי א"ל הם עומדין תחת הדיקנא דא"ל), ולא אשתכח הכי בכלהו זמנין וחסד ולא נמלא כן בכל הזמנים והגויים, כי בכל המועדים אין מתגלה בהם אלא מדרגה אחת ממדרגות האצילות.

אנו דומים לעיור, וידוע כי **סומא אין לו שובע, כמו שלמדו רז"ל** – רבותינו ז"ל בגמרא (יומא דף עד ע"ב) ¹² **מפסוק** בדברים פרק ח' ח' ¹³ **המאכילך מן במדבר למען ענותך וכו'.** הפסוק מדבר מהמן שהאכיל הקב"ה את בני ישראל במדבר, וביארו בגמרא שהטעם שאכילת המן נקראת עינוי, כי כל אחד טעם בו מה שרצה, אבל המראה תמיד היה אחד, מראה מן, ודומה לסומא שלא רואה מה אוכל אלא רק טועמו. לכן הרוב הגדול לא שבעו ממנו, ¹⁴ כי הרגשת השובע תלוי בראיית העין/טו, כי השובע הגשמי הוא ע"י המדמה, והרמז לזה בקהלת פ"ו "טוב מראה עינים מהלך נפש", ועיין תורה ע"ו שהראיה עושה גבול לדבר/טו.

והטעם שבימי החול דומים אנחנו לסומא, כי בימי החול כולם טרודים בריצה למילוי חסרונותיהם, ופסיעה גסה נוטלת מאור עיניו של אדם ומהדר ליי"ח – וחוזרת/טו אליו בקידושא דבי שמישי בקידוש של ליל שבת, כמבואר בגמרא (ברכות מג ע"ב) ¹⁵ על כן בימי החול אין שביעה אלא רק בשבת. וכל זה

¹² בתקפה - (יומא עד עב) ובתולד ומתולד ותקן

¹³ **יומא דף עד:** – (דברים ח-טז) המאכילך מן במדבר למען ענותך, רבי אמי ורבי אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וחד אמר אינו דומה מי שרואה אוכל למי שאינו רואה ואוכל (אכילת המן טועם טעם כל המינים ואינו רואה אלא מן) אמר רב יוסף מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין אמר אביי הלכך מאן דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא א"ר זירא מאי קרא (קהלת ו-ט) טוב מראה עינים מהלך נפש.

¹⁴ דברים ח' טו

¹⁵ **דברים פרק ח' (יד) וְרָם לְבָבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְדֹדְךָ אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדֶיךָ:** (טו) המוליךך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש: (טז) המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבתך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך: (יז) ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה:

רבנו בחיי – ומה שקרא הכתוב אכילת המן עינוי ואמר למען ענותך בא ללמד שכל מי שאין מוזן לפניו לזמן מרובה אלא דבר יום ביומו אותה אכילה עינוי היא לו כיון שאינו רואה המזון לפניו, וכן כל מי שאינו רואה מה שאוכל אינו שבע, מכאן לסומין שאוכלין ואינן שבעין, והביאו לראיה טוב מראה עינים מהלך נפש (קהלת ו, ט), ולפי שלא היו רואין המזון בעיניהם קרא לאותה אכילה עינוי:

¹⁶ **שפת אמת פרשת בשלח** – שנת (תרי"ד) – בענין המן למען יראו את הלחם כו'. דאיתא בגמ' סומין אוכלין ואין שבעין. באמת עיקר הלחם והמזון הוא חיות הפנימיות שיש בו כאמרום אין לחם אלא תורה. והכל נברא בכח התורה. וחיות הכל מאותיות התורה. אבל השביעה תלוי בהסתכלות האדם. וצדיק אוכל לשובע נפשו. ע"י שרואה ומאמין כי החיות מהתורה ומהקב"ה. מקבל נפשו חיות הפנימיות. וכן הוא אומר פקח עיניך שבע לחם. וזה הרמז סומין אוכלין ואין שבעין. כי הלא כל אדם אוכל ומקבל זה הניצוץ הקדוש שבמאכל. ומ"מ אינו מרגיש מוזן הקדושה. מטעם כי הוא סומא באחת מעיניו ורואה רק מאכל הגשמי. אבל הרואה בעין השכל. כפי הסתכלות שלו כך זוכה לשובע מלחמה של תורה. והנה בגמ' אמרו על המן למען ענותך שאין דומה הרואה ואוכל כו' מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין. ואין זה סותר לדברינו. אדרבא הוא הדבר אשר דברנו. כי באמת כפי פקחת עין הפנימי. כך נסתם עין החיצוני. ובאמת המזון יש בו חלק רוחני וגשמי. ואפי' האוכל בלי דעת מ"מ מקבלין חיות הגוף והנפש. אך הגוף בקבע והנפש במקרה. ואינו נקרא שביעה רק שמתקיים ממילא דרך חיבור שיש לנפש עם הגוף.

¹⁷ **עיין לק"ה** סוכה הלכה ד אות ב' – ועל כן אין הנשמה נהנית כי אם מהריח, כי הנשמה היא בחינת דרי מעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, יקרא אל השמים מעל, זהו הנשמה. ועל כן עקר יניקתה מהריח הוא בחינת השגת דרי מעלה, בחינת איה, בחינת מה חמית, בחינת ריח ולא טעם כמאן דארח ריחא וכו' כנ"ל. **אבל השגת דרי מטה הוא בחינת טעם ולא ריח, כי טעם נרגש בפנים. ועקר הטעם תלוי בהראיה שרואין הדבר,** כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, הסומא אין לו שבע (יומא עד). כי עקר הטעם על ידי הראיה, ועל כן הטעם זו בחינת השגת דרי מטה, בחינת מלא כל הארץ כבודו, בחינת ואראה את ה', בחינת טעמו וראו כי טוב ה'. ומחמת שעקר הארת הרצון הוא להאיר בדרי מטה לעוררם משנתם ולגלות להם כי מלא כל הארץ כבודו, כי אף על פי שהצדיק מאיר בשני העולמות בדרי מעלה ובדרי מטה כנ"ל, אף על פי כן עקר הארתו הוא בדרי מטה, כי בשביל זה בא הצדיק בעולם הזה השפל כדי לתקן העולם ולהגביה ולהרים כל המדרגות התחתונות אפלו אותם המנחים בעשרה כתרין דמסאבותא.

¹⁸ **ראה תורה עו – ודע,** שהסתכלות עושה כלי, דהיינו גבול וזמן. פי מקדם ראותו הדבר, הוא בלא גבול. וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול. וזהו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא ע"ד): "ויענה ויעיף ויאכילך את המן", פי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו', מכאן שסומא אין לו שבע. פי מי שאינו רואה אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דגמרא, מאי קרא: "טוב מראה עינים מהלך נפש". פי בכח הראות, עושה הליך לנפשו, והוא הגבול: וזהו בחינת מעלת הבטחון. פי הבטחון הוא בחינת הסתכלות, שמתפלל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד, ובטוח בו, בבחינת (תהלים קמ"ה): "עיני כל אליך ישברו". פי על ידי ההסתכלות בבטחון גם פן עושה כלי, דהיינו גבול וזמן. פי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אף שהיא בלא זמן.

¹⁹ בדפ"ד - ל"י, בתולד - ל"ו (ובלוח השמסות ציין שצ"ל ל"י), בתולד - ל"י, ומתוצו - ל"י.

²⁰ **הלשון נוטלת ומהדרא** משמע שהמציאות שלנו היא שבת, ובימי החול המאור עינים נחסר ובשבת חוזר, וצ"ע

²¹ **ברכות דף מג:** תנו רבנן ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבושם לשוק ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים המטולאים ואל יספר עם אשה בשוק ואל יסב בחבורה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה לבית המדרש ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה. ...ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה להדריה בקדושא דבי שמישי.

חפץ ה' לרבי חיים בן עטר – נראה לומר דאפי' לילך לבהכנ"ס אפ"ה לא יפסיע פסיעה גסה משום שמפחת ממאור עיניו לזה יזהר ודוקא ת"ח הוצרך להזכיר עליו אבל עם הארץ אם הוא רשע אדרבא ועיניו רשעים תכלנה. ואם הוא בינוני אפ"ה מה נפקא לן מיניה להזהירו.

בן יהוידע – שם ויש אומרים שאל יפסע פסיעה גסה. הקשה הרי"ף ז"ל מה שנאמר תלמיד חכם משאר אדם כיון שעושה רושם במאור עיניו, ועוד לא שייך לשון גנאי בדבר שיש בו היוק וסכנה, עיין שם, ונראה לי בס"ד דידוע כל דיין שלוקח שוחד עינוי כהות שנאמר

ושמות כ"ג ח' כי השחוד יעור וידוע המעשה של הנס שנעשה להרב רבי חיים בפוסי ז"ל מן הרבנים דיינים של מצרים שהביאה הגאון חיד"א ז"ל בשם הגדולים, שנעשה לו נס ונתפקח בטענה זו, ואם כן אם יראו העולם תלמיד חכם עיניו כהות ירננו אבתריה, לומר כיון שהוא תלמיד חכם לא יבצר מלהיות באיזה פעם שבאו שנים לפניו לדין והוא לקח שוחד ולכך כהו עיניו, ואף על פי שהוא אינו דיין קבוע, עם כל זה ירננו אחריו לימר שנודמן לפניו כך באיזה פעם, ולזה אמר גנאי לתלמיד חכם, כלומר מלבד נזק גופו עוד יהיה גנאי לו דבר זה שמביאו לידי חשד ורינון אחר זה אם יכהו עיניו, ואין הכי נמי מצד שמירת הגוף חייב כל אדם להזהר בזה, או נראה לי בס"ד כי חזק אור העינים צריך לתלמיד חכם הרבה בעבור הוראות, שיש כמה בדיקות בשחיטה וטריפות שצריך להם אור עינים, וכן במראות דמים של אשה, ועוד ענייני הוראה של אתרוג וכיוצא שתלויים במראה עינים, וגנאי הוא לתלמיד חכם שיבא לשאל אותו דין באיזה דבר התלוי בראיית העינים וישיב שאין לו עינים לראות ובעלי הדין יהיו תלויים ועומדים, ועוד הקשה הר"ף ז"ל כיון שיש לו תקנה בקידושא דבי שמי, אם כן נסתלקה הסכנה ואין עוד גנאי, עיין שם, ונראה לי בס"ד כי לפי דעת רבינו מהר"ח ז"ל בשער טעמי המצות פ' עקב משמע שצריך לכיין בזה כונות ואז יתפא, ובודאי לא כל תלמיד חכם יודע בסוד ה':

בניהו – ואל יפסיע פסיעה גסה, דאמר מר: פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. הקשה הר"ף, מה שאמר תלמיד חכם משאר אדם, כיון שעושה רושם במאור עיניו. ובסה"ק בן יהוידע כתבתי תירוץ על זה בס"ד, ע"ש. ועוד נ"ל בס"ד, כי תלמיד חכם דרכו להרבות בישיבה שיושב חמש ושש שעות בעסק התורה בהמשך אחד, וידוע דהישיבה ברבוי קשה לחולי התחונות, וכמו שאמרו במערבא לרבא אל תרבה בישיבה שקשה לתחונות (כתובות קיא.). וידוע כי התחונות מכהין אור עיניו של אדם, ולכן התלמיד חכם שהוא מוכרח להרבות בישיבה שקשה לתחונות המכהין מאור עיניו, אם גם בדבר זה של פסיעה גסה לא יהיה נזהר ונשמר ביותר, אז הו"ל תרתי לרעותא בכיחות מאור עיניו, ולכן הוזהירו אותו בזה יותר משאר אדם.

שבת דף קיג: – אלא כדבעא מיניה רבי מרבי ישמעאל ברבי יוסי מהו לפסוע פסיעה גסה בשבת אמר לו וכי בחול מי הותרה שאני אומר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ומהדר ליה בקידושא דבי שמי.

ריטב"א – פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. פי' חלק אחד מכל הנשאר במאור עיניו אחר כל פסיעה ופסיעה, דאי לא בחמש מאות פסיעות עיניו כהות: ומהדר ליה בקידושא בי שמי. פי' בין קידוש של לילי שבת, ויש שפירשו שנותן ממנו על גבי העין, דאילו בתוך העין הא אסרינן בפירקא דלעיל (ק"ח ב'), ואחרים פירשו דכיון שאין רפואתו בטבע העין אלא בחביבות המצוה וקדושתה, אפילו בתוך העין מותר דליכא למיגור בהא משום שחיקת סממנין, ואחרים פירשו דהכא בשתיית כוס של קדוש הוא דמהדר ליה בזכות המצוה, וכן פרש"י ז"ל, ודכו"ע פסיעה גסה דשבת אסורה ולית ליה תקנתא בקידושא דבי שמי, ומיהו בדבר מצוה שרי למרטה בשבת כדאיתא בפ"ק דברכות (ו' ב'):

שיטה לתלמיד הר"ן – נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. ליכא לפרושה כפשטה דא"כ חמש מאות פסיעות גסות מסמות העינים אלא בעישוריתא דר' קאמר כההיא דנדרים (ל"ט ב') וכתובות (ס"ח א'):

ומהדר לי' בקידושא דבי שמי, י"מ כדשתי לי' מתפא, אבל רב עמרם ורבי יצחק י' גיאת ז"ל כתבו דאיכא אינשי דשפו עיניהו בחמרא דקדושא ואבדלתא, וכתב הר"ר יונתן ז"ל דהמשימין מיין הקידוש על עיניהם טועין הם דאסור לתת יין אל תוך העין מפני שהוא מלקה הגוף וקא עבר משום בל תשחית עב"ל, ודוקא להלובא דחול מסי אבל להלובא דשבת לא מסי ולית לי' תקנתא כלל וכן כתב הרא"ה ז"ל דהילובא דשבתא אסירא ולית לה תקנתא ע"כ:

מהר"ל חדושי אגדות על שבת – פסיעה גסה כו'. דע, כי התנועה היתירה הוא הפך והעין, כי העין הוא בפעל לגמרי, ולכך אמרו (ב"מ מ"ב א') אין הברכ' שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, וזה כי הברכה שיהיה מתברך ומוסיף תמיד ודבר זה (סמוי) מן העין שכאשר ראה אותו העין כבר הוא בפעל, שכל אשר העין שולט בו הוא בפעל שהרי כבר הוא נראה, ובדבר שכבר יצא לפעל וכבר היה מה שהיה אין יהיה בו ברכה. אבל דבר זה שאין העין שולט בו ואינו נמצא עדיין בפעל, יש ברכה. הרי לך כי העין נחשב בפעל, וכאשר הוא פוסע פסיעה גסה שכבר אמרנו כי הפסיעה גסה יציאה לפעל (לכך הוא מבטל) המאור מן העין שנחשב האדם בפעל, בודאי כאשר אינו פוסע פסיעה גסה, כבר אמרנו כי לא נחשב דבר זה תנועה כלל כאשר אין לו תנועה יתירה, אבל פסיעה גסה נוטל אחד מת"ק ממאור שבעיניו וכי יציאה לפעל מבטל דבר שהיה בפעל]. ואמר אחד מת"ק, כי העין שולט בכל העולם ממזרח עד מערב מן הארץ עד השמים, והוא מהלך ת"ק, וכאשר פוסע פסיעה גסה נוטלת חלק אחד. ואלו דברים כאשר (תבינם) הם דברי אמת ואין ספק בהם. ומה שאמר דמהדר בקדושא דבי שמיא וכו' פי' בקדושא שמקדש היום לשבות בו, ודבר זה הפך התנועה הפסיעה גסה, ולכך בקדושא דבי שמי מחזירין לו המאור כאשר היה משנה בפסיעה הפך העין כמו שבארנו למעלה, ובקדושא דבי שמי שהוא מקדש השבת לנוח מחזירין לו והבן זה ועוד יש במה שאמר חלק מת"ק ממאור עיניו דבר עמוק:

חדושי רע"א – מהו לפסוע כו' וכי בחול וכו' ראיתי בספר שיח יצחק על חגיגה בסוף הספר בחידושי בנו, שהביא בתענית יו"ד ע"ב קושי' בשם הרב מ"ל למ"ש תוס' שם בתירוצם הא' בהא דפסיעה גסה נוטלת ממאור עיניו זהו רק בפסיעה א' אבל מכאן ואילך כיון דדש דש, א"כ היכי אמרינן בסוגיין וכי בחול מי התירו, דהא מ"מ הספק בשבת לענין לפסוע פסיעה שניה. עיין שם.

אילת השחר (שטינמן) – בקידוש דבי שמי. ופירש"י השותה מיין של קידוש בלילי שבתות. משמע שהיו עושים קידוש בבין השמשות, ולכן אמר בי שמי. ועיין ברכות (דף ב' ב'), ובאליה רבא (סי' רע"א) כתב שהיו מקדשים בד"כ בבין השמשות, עיין שם מה שתירץ עפ"ז: והנה לא נתפרש מהו שיעור השתייה שמחזיר מאור עיניו של אדם, אם צריך רביעית או מלא לוגמיו, או כל שהוא. ובטור (סי' רס"ט) מבואר שהמקדש על הפת אינו מחזיר מאור עיניו רק המקדש על היין, ואף על פי שמן התורה אי"צ יין, ואפי' אם צריך יין אי"צ לשתות ממנו, כמ"ש התוס' בשבועות (דף ב' ע"ב), מ"מ כששותה ממנו הר"ז מחזיר מאור עיניו. ועיין אליה רבא (שם) שהביא ממנה"ל דהרפואה אינו ע"י השתייה אלא ע"י שמסתכל בנרות ודלא כרש"י:

תענית דף י: אל תרגו בדרך אמר רבי אלעזר אמר להם יוסף לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגו עליכם הדרך

תוספות – פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. ואין להקשות אם כן בחמש מאות פסיעות גסות יהיה ניטל כל מאור עיניו של אדם והא קא חזינן דלאו הכי הוה ונראה לפרש דהפסיעה ראשונה נוטל אחת מחמש מאות והפסיעה שניה נוטל פחות מן הראשונה ששניה אינה נוטלת אלא אחד מחמש מאות הנשארים כמו בעישוריתא דבי רבי (כתובות דף סח). ר"ל העישור ממה שנשאר אבל עדיין קשה דמ"ש פסיעה ראשונה דנוטלת יותר מן השניה אלא יש לומר דלא נוטלת אלא פסיעה ראשונה דוקא ומכאן ואילך כיון דדש דש אי נמי פסיעה ראשונה נוטלת טפי משום דכל התחלות קשות:

שפת אמת – שם בגמ' פסיעה גסה נוטלת א' מת"ק כו' לולי דברי התוס' נראה לפרש דאין הכוונה על פסיעה אחת רק דהרגיל בפסיעה גסה נוטלת א' מת"ק פי' עד שיעור כזה תוכל להזיק כשירבה בזה ולכן צריך להרחיק עצמו מפ"ג כנ"ל, גם י"ל דאין הפ"י שנוטלת לגמרי

בגשמיות כנ"ל. אבל רבנו מתכוון לראיה רוחנית, ולשובע רוחני, ורוצה לומר שבימי החול אדם טרוד בחסרונותיו וברדיפה למלאותם, על כן מצד מהותם הם ימי ריצה ופסיעה גסה, על כן גם כשהולך פסיעה קטנה, אבל מצד מהות הימים הם בחי' פסיעה גסה, שנוטלת ומפסידה את הראייה הרוחנית, דהיינו שויתי ה' לנגדי תמיד, ובחי' הסתכלות שהיא שלימות האמונה דהיינו בטחון כמבואר בתורה עו/כ"א, על כן בימי החול אנו תמיד בצמאון וחסרון כמבואר בתורה עו שם (ובתורה סה). אבל בשבת כתיב שבו איש תחתיו, היא שבת מנוחה וכאילו כל מלאכתו עשויה, על כן מצד מהות השבת היא בחי' פסיעה קטנה, **נמצא שיעקר שלימותי מאור עינים הוא בשבת, ועל כן אז השביעה [כ"ג], כי אין חסרון ואין צמאון ע"י שבשבת חוזר מאור העינים, ואזי אפשר בקלות לזכות להסתכלות הנ"ל, שהיא שלימות האמונה דהיינו הבטחון וחוסר דאגה ומתבטל כל צמאון, כי עיקר כ"השביעה על ידי ראיית עינים כנ"ל, דהיינו מאור העינים שמתחזק בשבת.** ועל כן בשבת אפשר שהאכילה תהיה יחוד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים (ראה תורה סב/כ"ה), שע"י מתברכים הששה ימים שאחרי שבת. כי עיקר הברכה לששת ימי החול היא ע"י הכנת השלחן מוכן לסעודה וע"י אכילת ג' סעודות שבת כמבואר בזוהר יתרו פח. הנ"ל.

הזוהר הנ"ל מבאר שהששה ימים מתברכים מהשבת, ע"י שאדם מסדר שלחנו ומכין סעודה בליל שבת, כי הברכה לא נמצאת בשלחן ריק, ולכך צריך לסדר שלחנו בליל שבת בלחם ומזון כדי שתחול הברכה על שלחן מלא, וזה לצורך ברכה לששת ימי השבת דוגמת שולחן של לחם הפנים שבעריכתו לבד השפיע הברכות, וכיון שנכנסת השבת ובאה מנוחה ושלחנו ערוך, הרי נתברכו מזונותיו לכל ימי השבוע ושוב אין צריך לערוך השולחן לשאר סעודות היום. (כך אמרו בברייתא). ומוסיף רבי יצחק שלא רק בלילה אלא גם ביום השבת ראוי שיהיה שלחנו ערוך ומסודר בלחם ומזון, כי אפילו שקבלנו בלילה מברכות המזדמנות בלילה דרך המלכות על ידי שלחן הערוך, עוד צריך שנקבל מברכת יום השבת שהיא ברכה יותר עליונה. ורבי יהודה הוסיף ואמר שברכות של שבת אינן תלויות בסידור השלחן לבד אלא תלויות באכילה ממש, לכן צריכים להתענג בזה היום, ולאכול שלש סעודות בשבת, כמו שכתוב וקראת לשבת עונג, כדי שימצא בזה היום שובע/כ"ו ועונג בעולם, ומיום השבת יושפע ושובע לכל ששת ימי השבוע, כפי מה שיאכל ויתענג בשבת לכבוד השבת, כי כפי עינוגו בעולם הזה, כן ישפיעו עליו שפע ברכה מלמעלה. כי במה שאדם מתענג בשלש סעודות בזה תלוי המשכת השפע של מעלה מאור א"ס ב"ה ע"י עתיק דהיינו א"א וז"א ומלכות. דהיינו שבכל ג' הסעודות שבת המלכות מקבלת שפע מעתיק, אבל מה שמגיע אלינו, בסעודה ראשונה מגיע רק מה שהמלכות מקבלת מז"א, ובשניה אנו מקבלים מעתיקא ממש, ובשלישית אנו מקבלים מה שז"א מקבל מעתיקא, כי במנוחה של שבת עולה ז"א בדיקנא דעתיקא במזל העליון ששם הוא מקום הפה דעתיק ומשם אוכל ז"א בסעודה זו, ומשפע הנשפע מיחוד זה אנו אוכלים סעודה זו השלישית. (הביאור עפ"י מתוק מדבש על הזוהר הנ"ל)

רק לפי שעה בשעת הפסיעה נוטלת וחוזרת אליו אח"כ אלא דממילא כשירבה ללכת באופן זה ייקו לחלוטין ג"כ, מיהו מהא דאמרין בברכות (מ"ג.) מאי תקנתיה להררי' בקידושא דבי שמי לא משמע כן לכאורה:

בן יהוידע שם אל תפסעו פסיעה גסה. אע"ג דידועים זה מדעתם, חשש שמא יאמרו בשביל מצוה רבה למהר לעלות אל אבינו היושב בצער מותר לפסע, לכך הזהירם. או יובן בס"ד (דרן) דרש דידוע מה שאמר רבינו האר"י ז"ל בפסוק (בראשית ו' ח') ונח מצא חן בעיני ה', דהיסוד יש לו שייכות בעינים, ולכך אמרו רז"ל ההורעה נוטלת מאור עיניו של אדם, וכל אדם שאחזו ביסוד לו שייכות בעיניים, על כן כשמכרו את יוסף הצדיק ע"ה שהוא ביסוד פגמו בעינים, ואז נמצא ממילא הם עלולים יותר לזקוק שבעינים, לכך צוה אותם לזוהר מן פסיעה גסה שעושה נזק בעינים, אך יעקב אבינו ע"ה שעדיין לא ידע ממכירת יוסף הצדיק ע"ה לא הזהירם בכך:

כ"א תורה עו – וזהו בחינת מעלת הבטחון. כי הבטחון הוא בחינת הסתכלות, שמתסכל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד, ובוטח בו, בבחינת (תהלים קמ"ה): "עיני כל אליה ישברו". כי על ידי ההסתכלות בבטחון גם כן עושה פלי, דהיינו גבול וזמן. כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אך שהיא בלא זמן. כי לפעמים דבר שצריך לו עכשו, יבוא בשמים או שלש שנים. אך על ידי הסתכלות בבטחון, עושה להשפעה גבול וזמן, שתבוא השפעה בעת זמן שהוא צריך. וזה פרוש הפסוק: "עיני כל אליה ישברו", על ידי זה, נותן להם את אכלם בעתו. פרוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דהיינו בחינת בטחון, בחינת: "עיני כל אליה ישברו", על ידי זה: "אתה נותן להם את אכלם בעתו". 'בעתו' דיקא, דהיינו בעת זמן שהוא צריך. כי הבטחון שהוא בחינת הסתכלות, עושה פלי וגבול וזמן כנ"ל: וזה בחינת מעלת התקבולות לצדיקים. כי יש בחינת (שם מ"ב): "צמאה נפשי", דהיינו כמו מי שהוא צמא מאד, ששותה אפלו מים הרעים. כמו כן גם בעבודת הבורא יתברך, יש בני אדם שהם תמיד בבחינת צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד. והם תמיד בבחינת צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השם יתברך, אך שהוא בלא זמן ושכל. כי לפעמים בטולה של תורה היא קיומה' (מנחות צ"ט), כמה שכתוב (תהלים קי"ט): "עת לעשות לה' הפרו תורתך". וזהו מעלת התדבקות בצדיקים, כי הם עושים גבול וזמן, לבל יהיה בבחינת צמאון: וזה פרוש הפסוק: "צמאה נפשי לאלקים לאל חי", זה בחינת צמאון כנ"ל. "מתי אבוא" ולא יהא בבחינת צמאון. "ואראה פני אלקים", ואראה דיקא, דהיינו שאזכה שתהיה העבודה בבחינת ראייה, שאזי הוא בבחינת גבול וזמן כראוי כנ"ל, ואזי אינו בבחינת צמאון כנ"ל:

²² גם בתורה - שלימות, ומתורגמו - שלימות

²³ ועל כן אכילה שבת אינה כשכיל שניעה כי השביעה היא מאור שבת וא"ל לאכילה ויש ליישב מפרש"י בילה טו. עשמה יהיה דשבת היא שאוכל וזוהר ואין נפשו קטה עליו.

²⁴ מתוצרו - כי השביעה (וחיבת עיקר נוחק)

כ"ב תורה סב אות וא דע, שעל ידי אכילתם של ישראל, נעשה יחוד קדשא בריהו הוא ושכינתה אפין באפין.

כ"ג צ"ע הרי רבנו אומר שהאכילה היא לצורך השובע כי השובע כבר נמצא ע"י מאור העינים שחוזר בשבת. וצ"ל שאכילת שבת היא לא כדי לשבוע, אלא כיון שהשבת בחי' שובע, ע"י המאור עינים שבה, על כן ע"י השובע של אכילת שבת מתברכים ימי החול. נראה כי יש שביעת המעים ויש שביעת התאוות אכילה שהסומא כיון שאינו רואה את המזון על כן גם כשיש לו שביעת מעיים עדיין נשאר התאוות אכילה, אבל מי שאינו סומא אזי עם שביעת המעים גם התאוה נגמרת לבד מבטן רשעים תחסר.

עתה יבאר כיצד כל הנ"ל רמוז בסוף הזמר כל מקדש שביעי^{כ"ו} שאנו אומרים בליל שבת, וזה שאנו מזמרים בליל שבת [כ"ז/כ"ט] פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים, היינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה, דהיינו כנ"ל ששבת מצד מהותה שהיא שבת מנוחה בלא שום חסרון ודאגה היא בחי' פסיעה קטנה. כיון שבאה שבת באה מנוחה וכל מלאכתך כאלו עשויה/ל אין צורך למחר ואזי מצד מהות היום הוא פסיעה קטנה שעל ידי זה המאור עינים בשלימות, לראות את ה' בעיני השכל בחי' פנים בפנים, ולזכות עי"ז להסתכלות ובטחון שעושה גבול לשפע ומבטל כל צמאון כנ"ל שעל ידי זה השביעה כנ"ל שביעה רוחנית שהיא ע"י המילוי אמיתי של אור ה'. הפך המילוי של ימי החול שהוא בחי' "שטו העם ולקטו" שבשטותא רץ למלא חסרונו בגשמיות עולם הזה, שהוא מילוי חסרון בעוד יותר חסרון.

וע"כ מה שסועדים בו ביום השבת ג' פעמים הוא רק לברך, דהיינו בגין דיתברכינן לא כל שיתא לב יומין כנ"ל.

אבל בשביל שבת עצמו לא היה צריך לאכול כ"כ-כל כך שלש פעמים, [ל"ג] שהרי בימי החול שבהם אנו כסומא שאינו שבע אעפ"כ מספיק לנו שתי סעודות בקר וערב, קל וחומר בשבת כי בשבת השביעה, כי ע"י שביעה רוחנית יש גם שובע גשמי, ועל כן אם האכילה היתה בשביל שבת וכדי לשבוע, שתי סעודות בוודאי היה מספיק, ומסתמא כיון שאז השביעה אפילו סעודה אחת קטנה היתה מספיקה לנו, רק טעם שעוד נוספה בשבת גם סעודה שלישית, כי האכילה בשבת הוא לברך את ששת ימי החול כנ"ל :

ומה שפרש"י בגמרא ביצה טז/ל"ד על הנשמה יתירה של שבת, שעל ידה "יאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו", אין הכוונה שהנשמה גורמת לרעב, אלא אדרבה כיון שהשבת גורמת לשובע, באה הנשמה יתירה וגורמת שאעפ"כ יוכל לאכול כדי לברך את ששת ימי החול, ולא יהיה קץ במאכלו.

עוד למעשה כיצד וכמה לאכול, עיין חברותא לעיון בלק"מ על תורה קכ"ה.

עד כאן ביאור חברותא על תורה רעו

^{כ"ו} פיוט דליל שבת המתחיל כל מקדש שביעי, שם בבית השביעי האחרון - עוזר לשוכתים בשביעי פחריש ובקציר עולמים. פוסעים בו פסיעה קטנה. סועדים בו לברך שלש פעמים. צדקתם תצדיר כאור שבעת הימים. ידוד אלהי ישראל אהבת תמים. ידוד אלהי ישראל תשובת עולמים:

בחמש תורות רבנו חזון ומבאר את הקטע הזה מזמר זה, ראה תורה פה פו רכו רעו (ותורה קלט)

^{כ"ז} לשון הזמר כל מקדש שמזמרים בליל שבת. ועיין לעיל תורה רכו.

^{כ"ט} תורה רכו - מה שהרשעים על פי רב הם מזמרים נגונים של יללה ועצבות, כי הם בחינת נשמת ערב רב, ואמא דערב רב היא לילית שהיא מיללת תמיד, ועל כן הם עושים נגונים של יללה כנ"ל, ומה שדרך בני אדם למשך אל נגונים הללו, כי יניקתם מבחינת "ועיני לאה רכות" (בראשית כ"ט), מבחינת קלקול הראות, בבחינת מארת חסר, כמו שכתוב (שם א): "יהי מארת" חסר דא לילית (תקוני זהר תקון מ"ד דף ע"ט:)... וכשזמזמרים אלו הנגונים הנ"ל בשבת, על ידי זה מעלין אותם, כי בשבת נשלם האור בבחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות מג): 'פסיעה גסה נוטלת מאור עיניו וכו' ומתדרא לה בקדושא דבי שמשא'. נמצא שבשבת האור בשלמות, בבחינת: 'פוסעים בו פסיעה קטנה', ואזי מעלין הנגונים הנ"ל שניקתם מקלקול הראות כנ"ל, על ידי שבת שהוא בחינת תקון הראות בשלמות כנ"ל:

^ל פרש"י עה"פ (שמות כ' ט') ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך - כשתבא שבת יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר מלאכה (מכילתא):

^{כ"ח} בדפודי ותולדו - דיתבוכין, בתולד - לא ברור, ומתוצו - דיתבוכון

^{כ"ט} מתוצו - שתא

^{ל"ד} ועיין לעיל תורה קבה

^{ל"ד} ביצה דף טז. - פרש"י - נשמה יתירה - רוח לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו: